

J. H. ERKON ARKISTO

Kirjeenvaihto Rudolf Erkon kanssa

S: 11.1 1887
27.1 1887
11.2 1887
18.2 1887
27.2 1887 (Loppuosa puuttuu)
18.4 1887
13.5 1887
25.6 1887
4.8 1887
10.9 1887
29.11 1887
30.12 1887

Jyväskylässä 11 tammik. 87.

Käkisalmen
Makeli

Rakas veljeni!

Kuitos kirjeestäsi! Olen nyt täällä.
Tulin vasta t.k. 4 p., kun vilustulin
itseni Tampereella, etten päässyt en-
nen lähtemään. Olisihan täältä nyt
paljonkin puhumista, mutta se saa-
nee nyt jäädä toistaiseksi. Tässä tu-
lee sinulle pappi Malisen kirje,
joka tuli tänne ja avasimme sen.
Tuo L. taitaa olla Lucina Hagman,
niin minäkin olen arvellut. — Mutta
nyt piti minun puhua/posti lähtee koh-
ta/sitä kun täällä on arveltu että
Akerman pitäis saada valtiopäiville
sieltä Käkisalmetta. Viipurista hän
ei voi päästä, siitä saanee olla varma,
joten hän olisi hankittava muualta.

3.

puhua sittemmin. Kirjoitan Håkille
tältä kansa vihdoin. Tuosta aiolu-
ta Helsingin asunnuksesta ei tullut mi-
lään, isäntä ei antanut niin helppoa.
Laahan katsella toista. - Lano terveisiä
Håkille. Gerolla kanssa sinulle ja ka-
nelle. Linen kertomuksesi on tullut kaikki.
Toistaiseksi voi hyvin!

Veljes
Elias.

Tuo Håkin muonutus oli hyvä,
mutta siitä viinailijain yhtiöstä ei kuulu
tulevankaan mitään.

2.

Käkisalmlaisilla on Berner, mutta he ei
voisi paremmin saada Mikkelistä kuin
Åkermanin. Kiin että koeta sinä
valmistaa mielia siihen että A. tulisi
valituksi. Haklihan voi siellä pal-
jon vaikuttaa. Kirjoita sitten asiasta.
— Jon. Castrén on täällä, tainnut
olla jo kuukauden päivät ja viipyyne
vielä saman verran. Hän on veljensä
luona. Näyttää pitävän Keski-Suomea
niinkuin omiana asianaan eikä siitä
lehdelle vahinkoa tule, päin vastoin.
Muuten olen ruvennut katselmaan
Castrénia paljon paremmassa valossa
kuin ennen, vaikka olen koettanut
etsiä kaikkiin hänen toimiinsa itse-
käitä syitä ja katsoa hänen menettely-
tapaansa aina pahassa valossa. Ainakin
hän paljon parempi on kuin vanhat
fennit häntä maalaavat. Sitä paitsi
terävin mies mitä suomimielisten poli-
tikereissa tiedän (josefian Jaakko Forsmanin) ja
laajapohjaisin. Mutta hänestä voin

1241

Jouluk. 27 Tammik. 1887

Migun

Rakas Henrik!

Kiitos sähkösanastasi! Terveysteni
on tätä nykyä jo jotenkin hyvä, hiukan
heikko kenties vielä olen. Tautini oli tie-
~~väläistä~~ keuhkokatarria, vaikka se
kesti niin kauvan. Minä luulen
ett'ei siitä ole keuhkoon vikaa jää-
nyt. Lääkän ei viime kerralla tutkinut
kenties ensi kerralla. Käyn ehkä Helsingis-
säkin vielä lääkärin luona. Lääkkeitä
vielä nautin, mutta yskä ja vaiva
on jo poissa.

Oli tänään esteitä että tuli
Kiire. Aioin kirjoittaaakin kortin sitten,
mut' ei ollut kotona. Kirjoitan ennen
lähtöäni lisää. Lähden kenties jo ensi

vuoron alkupuolella. Terveisiä Eerolta.
Kirjoita sieltä. Häkille kirjoitin tä-
hän postin. Voi hyvin!

Oma veljesi
Elias.

125

Helsingissä 11 helmikuuta 1887.

Häki Sattil.

Rakas veli!

Kyt olen jo täällä Helsingissä
vihdoinkin. Asuntoa ei vielä ole,
niin ett'ei nyt tule pitkiä vielä kirjo-
teluksikaan. Eilen kävin lääkärissä
eikä sanottu erityistä ^{vikaa} ~~kipua~~ enää
olevan keuhkossa, eikä mitään enää
tunnukkaan paitsi jaksus. Aioko
viihdyä Sattilassa? En tiedä vielä
mitenka täällä asunto muodostuu,
kun ei tahdo saada niin pienen huus-
hollin asuntoja (kyökkiä & kamar.). Kyllä-
hän kirjoitan kun olen saanut kaikki
reilaan.

Kunakin Huonettaaresta olet
nähty aikoo kirjall. Seura suomennuttaa

joukon kirjoja. El. Aspelin puhui en-
kö minä ottaisi kääntääkseni Lööben
taidehistoriaa. Se on suuri teos, yli
800 suurta sivua. Käännös-aika
olisi kai 2-3 vuotta. Olin kääntääk-
seni pari lehteä näyttöksi. Mitäs arvelit
Aspelin sanoi että seura tietysti maksaa,
jos kääntäjän ottaa, niin että se kan-
nattaa. Kenties otan työn, jos saan
ja näen kannattavan. Onhan se niin-
kuin väliaikainen virka. Lukujen si-
sen vuoksi tarvitsisi keskeytyä.

Mitenkä Kustaa jaksaa? Hildalta
terveisia. Ja voi hyvin toistaiseksi!

Elias.

126

finn.
Väinö-Jallila

Helsingissä 18 helmikuuta 1887.

Rakas veljeni!

Kun kävin El. Aspelinin luona
viemässä näytökäännöstäni, puhui
hän että olisi tarpeen jonkun kir-
joittaa H. Luomettareen tuon kää-
nös-ajatuksen kannatukseksi. Kirjall.
Seurassa kuuluvat muutamal — Kos-
kinen j. s. — olevan asialle kylmiä,
mutta Rothstén, joka sitä hartaasti
puolustaa, oli arvellut että kun
joku tai jotkut maaseuduilla/tai
muualla kirjoittaisivat sanomaleh-
tiin, etup. Luomettareen, niin hekään
eivät voisi olla yritystä kannatta-
matta. Etköhän sinä kirjoittaisi?
Käännöstuuma on epäilemättä hyvin

hyvä ja paikallaan. Juuri nykyai-
kana kun pelkästään suomenkielinen
nuoriso ja sivistys pyrkii edistymään
olisi välttämätön saada käännetyksi
muiden maiden henkisiä tuotteita omalle
kielelle, jos tahtoo näkökannan laue-
dessa ja vapaudessa järsyä edes jon-
kun verran muun Euroopan tasalla.
Kirjall. Seuran ehdotus on vielä hyvin
pieni ja vaittainen tarpeeseen verraten,
mutta senkin kautta olisi aluksi paljon
tehty, varsinkin kun sen kautta olisi
annettu periaatteellista suuntausta yk-
sityisille kustantajille, joiden huo-
leksi asia kuitenkin lopuksi jäänee.
Kirjoita nyt sinä asiasta Luonettareen
jonkunlainen ilon-ilmaus ja kehoitus
Kirjall. Seuran yrityksen johdosta,
niinkuin kiitos. Kirjoituksessa on paa-
asia että se on lämmin, innoitunut
ja siten vakuuttava, ja se olisi ju-
laistava ennenkuin Kirjall. Seura ko-
koontuu asiasta lopullisesti päätä-

mään ensi kuun alussa.

Nyt asun lopulta Ruoholah-
denkatu 16, siis samassa talossa kuin
ennen, vaikka eri huoneessa, käytävä
kadulta. En saanut yhteistä asun-
toa Hildalle ja itselleni, niin täytyi
asettaa näin. Huoneeni on suuri ja
kaunis ja Tooverinani asuu yliopp. Vuo-
ri, maalarin alku. Taiteilija-komppi.
Jos sinä tulet täällä käymään, niin
on täällä tilaa. Rouva Lanth on
muuten nykyään kaupungissa, tuli
toissilltana ja aikoo viipyyä kolme neljä
viikkoa. Hän asuu Aspilaisten luona
tässä talossa hankin. — Onko näytel-
mäsi edistynyt? Lano terveisiä Kustaaf.
Hildalta myös terveisiä. Hän ei ole voi-
nut oikein hyvin, tarvitsisi rauhallisem-
paa oloa, mutta en voi ymmärtää miten-
kä asiat voisi asettaa että hän sita
saisi. Voi hyvin!

Veljesi Elias.

157

Helsingissä 27 helmikuuta 1887.

Arvoisa veli!

Kirjoitin sinulle muutama viikko
sitten J. kylästä ja kysyin aikakau-
lehti-asiasta, mutta enkän ole saa-
nut vastausta. Etkö tahtoisi suos-
tua ja viivytteletkö sen vuoksi vas-
tausta? Kiellä huolelta vaan, jos
se sinulle niin sopii. Mutta nyt
en aioakaan puhua siitä, vaan
erästä uudesta asiasta. Katsos,
olemme täällä tuumineet, että tä-
hän aikaan ja tänä vuonna olisi
perustettava, suomalaisen kirjallisu-
den edistämiseksi, kustannus-yhdistys,
joka pitäisi tehtävänsään kustantaa
kelvollisia, ajamukaisia käännöksiä
ulkomaisten kirjallisuudesta, ajamuk-

kaiseen suuntaan ja katsomatta muu-
hun kuin käännettävän sisällykselliseen
ja (jos se on kaunokirjallinen) taitteelliseen
arvoon. Suomal. kirjallisuuden seura
aikoo, ninkuin Luomeltaresta varmaan
olet nähnyt, alottaa tuon puuhan kus-
tantamalla muutamia suurempia teok-
sia. Mutta niillä harvoilla on kirjalli-
suutemme puolesta hyvin vähän autettu,
eikä mainitun seuran puolelta kuulu
olevan toivoo suuremmasta toiminnasta
sillä alalla. Sen vuoksi olisi yksityinen
kustannus-yhdistys tarpeen, joka saattaisi
katsoa myös kustannustensa kannattavai-
suutta, mutta ei pane sille niin suurta
arvoa että luopuisi koskaan määrällis-
ohjelmastaan. Tuon kustannus-yhdistyk-
sen tulisi ensiksi varmaankin hankkia
itselleen kirjapainon ja omistaa sen
lisäksi jonkunmoisten pääomanliikkeen
alaksi. Ja miten saada ne? Olemme
ajatelleet että eiköhän voisi saada
siksi osakkeita. Sitäpa' juuri olen tah-

tonut sinulta kysyä. Jos panisi esim. 100
markan osakkeita, niin tarvitsisi jo koko
monta ennenkuin asiaan saisi alkun,
ei muuten kuin että rikkaammat muuta-
mat ottaisivat useita osakkeita. Mitä
arvelet, tulisiko yrityksestä mitään,
ja voisitko sinä ryhtyä asiata kuinka
paljon auttamaan? Liian tapaukses-
sa et, tietysti, jos huulet ajan sopivak-
suden päivälehdessä yritykseen. Mutta
joll'et -? Tuo minun ehdottamani aika-
kaus- tai viikkolehti sopisi ja kuuluisi
uuden kustannus-yhdistyksen alalle.
Jos sinä uskot yrityksestä tulevan
mitään, niin lähetan täältä jonkun
kappaleen ^(listoja osakk. varten) ~~kirjoja~~ joihin on tehty yh-
distyksen työsuunnitelma ja joiden
alle ovat kirjoittaneet nimensä rouva
Lanth, Henrik, ja minä ainakin vielä.
Kirjoita samalla mihin suuntaan
sinästä yritys olisi toimeenpantava
ja järjestettävä, sinunhan semmoisia
pitäisi ymmärtää. Mutta kirjoita heti

asiasta, sillä rouva Lanth lähtee täältä jo puoleltoista viikon päästä ja Henrik tulee ehkä tämän viikon lopulla. Ja kirjoita nyt semmoinen vastaus että asia tulee alkuun, sillä se on hyvä.

Korkorahat muistan lähettää, vaikka en ole vielä lähettänyt, kun olen antanut ne rahani, mitä oli, velaksi enkä nyt saa takaisin. Sitä paitsi ei Meili Timola, joka lupasi lainata minulle 1000 markkaa näyttäkään lähettävän enää enempää kuin mitä viime lukukautena antoi, niin ett'en ole hänelläkään saanut. Mutta, niinkuin sanoin, kyllä lähetän, kun ehdin. Tuon 200 markkaa, jonka viimeksi sinulta sain, pyysin saada pitää edes muutamankuukauden vielä, siksi kun tassa ehdin järjestää oikein taloudellisen puoleni, joka työ pian epäilemättä on tehtäväni. Mitä tutkintolukuhini tulee, niin eivät ne ole oikein edistyneet, eivät paljon yhtään. Olen

158

Helsingissä 18 huhtikuuta 1887.

Johannetta
Arvolahti

Rakas Henrikveli!

Kiitos kirjeestäsi sekä Haklin uutisista. Onhan hänellä koko suuret tuumat. Jos se ilmakone onnistuu niin onni hänen on, mutta asia on sitä lajia, ett'ei sitä voi uskoa, ainakaan ennen kuin näkee. Minä olen täällä tähän asti vaan matkatuumia valmistellut. Henbergin luona olen nyt käynyt ja näyttää matkasta nyt jotain tulevan, hän ainakin sanoo niin. Olen ruvennut tulemaan toimeen hänen kanssaan hyvin hyvästi. Ensimmäinen kun menin oli vähän outoa, mutta Jaatinen ilmoitti hänelle sitten että olen antanut

sairasvoimistelua, ja se käynti
päättyi sillä että sovittiin - sairas-
voimistelusta. Olen sitten käynyt sitä
hänelle joka päivä antamassa ja
sillä aikaa olemme jutelleet kaiken-
laista. Hän kuuluu minua kiitel-
leen ja sanoneen varmasti että me
lähdemme. Kenties sain hänestä
hyvinkin hyödyllisen tuttavuan. Hän
kuuluu jo ajatelleen minua uuden,
hänen kustantamansa kuvalehden
toimittajaksi. Muuten hän ei ole mi-
kään ikävä tai tuihma mies, vaikka
hypokondrisuutensa tähden vähän
omituinen. Hänellä on terävä silmä
ja laajat tiedot kirjallisissa ja
taiteellisissa asioissa. Vähän vaike-
minun on ollut hänen kanssaan
jutella, kun en oikein osaa ruotsia.
- Lübken käännöksestä olen myös sa-
nut tietoja, mutta semmoisia että en sitä
saa enkä ota jos saan. Liita on näes
puhuttu kolmen kanssa samaan aikaan:
P. Cajanderin, K. Hämäläisen ja minun.

En siis ensinkään epäilevästi saisinko
sitä ollenkaan (vaikk'ei Hämäläinen
tahdo liellä olla) ja sitten kun juttelin
Hämäläisen kanssa työn laadusta, niin
tulin siihen päätökseen että se on hyvin
vaikea ja laaja ja veisi ajakseen
kaiken mahdollisuuden alkuperäiseen
työhön. Ja siihen täytyisi minun ^{nyt} koet-
taa uhrata niin paljon kuin mahdollista
voimiani, jos tahdon vast'edes jotakin
saada toimeen, kun en ole vielä pal-
jon yhtään harjoittanut. Parasta siis
lienee että en ajattele koko Lübkeä, var-
sinkaan kun ei tulevaisuuteni aineelli-
nen puoli tätä nykyä näytä niin pime-
ältä. - Piti minulla olla muutamia
kirjoittamista, mutta en nyt muista.
Niin, Evert Forström, Ristinan tuomarin
poika, minun luokkakumppanini, pyysi
minua tulemaan kesäksi heilleen. En
antonut vielä varmaa vastausta. Mitä ar-
vellet? Pyrkijä on erittäin hyvä poika,
hauskimpia, joll'ei hauskii minun luokkalai-

sistami, ja elämä heillä olisi tietojen mu-
kaan jotenkin seuraavaa: pitkään maattais,
nitais, purjehdittais, tehtais huvimatkoja
(suuri nuoren seura), kuljettais metsissä j.n.e.
Kenties siellä ruumiini virkistys yhtä hyvin
kuin Hankoniemessäkin. Mutta kertomukseksi?
Se on minun saatava valmiiksi ennen ulko-
maalle lähtöä. - Leta on vielä täällä lasa-
relissa, samantaisena vaikka heikompana.
Kirjoitin Simolaan. Hilda sisko on entisellään.
Aspin Hilda on ilmoittanut eronsa teatterista.
Keiti Avellan myös, näinkuin tiedät. Tohtori
tuli Hildan erosta hyvin surulliseksi, niin-
kuin salaman iskemä. - Kotivoimistelun
lähetän sinulle nyt samalla. Se sinun resep-
tisi on jotenkin sellaisenaan sivulla 61, II.
Mitenkä työsi edistyy? Toista enemmän.
Voi hyvin!

Helsingi Elias.

129

Helsingissä 13 toukok. 1887.

Lappas

Rakas veli!

Lamaa pelkäilin minäkin että etkö
liene kipeä, kun ei mitään kuulu-
nut. Aioin aina sinulle kirjoittaa
mutta näinpähän se jäi. Tairas en
ole ollut sen enempää, vaikka välin
kyllä väsyneemmällä ja alakuloisem-
malla mielellä, näinkuin keväällä ai-
nakin sopii ja tulee. Ja heikonpuo-
linen. Työnäni kävin näihin asti
Stenbergin luona ja kotona^{olen} lukemassa
Bleibtreutä, etupäässä hänen Eng-
lannin kirjallisuuden historiaansa.
Ylikuomenna meidän pitäisi, Vuoren
ja minun, lähteä, jos nyt sitten pääsee.
Olen odotellut Lagerspelziltä rahaa,

en oikein voi ennen lähteäkään
ennenkun olen saanut. Viimeisen edel-
linen lähetyks on hänen korjauksistaan
vasta luonani, niin hitaasti se on
käynyt. Huolimattomuusko viivytän.
— Holmin luona kävin. Hän sanoi
että olet myynyt hänelle kaikki pai-
nokset. Sanoi sen olevan selvään sen-
tun sopimuksessa. Mutta sitten en
kehdamut pyytää kopiata, niin
että se jäi. Helppointa on pyytää
sitä sinun kirjeellä jonkun ajan
päästä. Holmi sanoi runoja vielä
olevan myymättä pitkäksi aikaa.
— Mitenkä se on Hildan kanssa,
sopiiko sinun ottaa hänet syksystä
talouttasi hoitamaan? Muuten
en tiedä mihin hänet saisi. Kehäksi
hän kai joutuu Orimattilaan.
Minun luullakseni hän kyllä tulisi
toimeen sinun matkamisi sijassa,
enka ymmärrä mitenkä se niin
kalliimmaksi tulee. Mutta itsehän

tiedät. Jos hänet olat, niin kirjoita
hänelle näinä päivinä ja ilmoita
se. — Kyllähän sinun teoksesi siis
tulee syksyksi valmiiksi. Laathan
jo kevätsevestä sen kertaasen kir-
joitetuksi, niin että on hyvää aikaa
parannellakkin. Minä en ole kirjoit-
tamut yhtään. — Nuori tulee kanssani
Orimattilaan, jossa viivymme pari kol-
me päivää, kuljemme metsissä j. n. e.
Sitten ehkä käymme Hollolassa ja Lem-
milläkin. Jos kirjoitat juoksin, niin
lähetä vaikka Lathialaan. Retki-sekä
tulee nyt vasta sunnuntaina kotiaan.
Ei ole tullut paremmaksi.

Voi hyvin toistaiseksi!

Welpjesi
Elias.

130

Jyväskylässä 25 kesäk. 1887.

Rakas Henrikveli!

Taitaahan sitä jo olla pitkä ai-
ka kun sinulle viimeksi kirjoitin. Vas-
maan olet vielä siellä Wiipurissa. Mi-
nä olen niinkuin näet vielä täällä
Jyväskylässä. Tämän kuun lopussahan
minun pitäisi lähteä täältä Forströ-
mälään. Sieltä olivat täällä laulujuh-
lassa, mutta onhan voinut lähteä
vielä heidän mukanaan menemään.
Olen ollut täällä nyt Eeron seurana
ja apuna tämän aikaa. Oion sitten
lähteä suorinta tietä kävellen ja ve-
neellä kulkién ja lähettää kapsäkkiini
laiva- ja rautatietä. Eero on kaiken
kesää toimessaan, paitsi jos maavilje-
lyskokouksen ajaksi tulee sinne Wiipu-
riin. Ja hyväähän se matka hänet

varmaan tekisi, lepoajaksi, kun kesällä
muutenkin lienee hänellä runsaasti
työtä, siihen aikaan kun ei ole uutisia
ikä ilmoituksia. Huolellisesti hän muuten
näyttää työnsä tekevän, ja onhan se
Keski-Suomi ollutkin hyvästi hoidettu, verra-
ten useimpiin maaseutulehtiin harvinais-
sen hyvästi. Toimiansa hän näyttää olevan
tyytyväinen, vaikka näyttäisi mielellään
lähtevän johonkin toiseen kaupunkiin,
esim. Viiuriin tai Tampereelle. Eikä
tämä Jyväskylä niin mikään hauska
olekkaan. Vaikka näyttäähän Euro olevan
hyvin tuttu ja suositettu, paitsi että useat
vanhemmat pedagogit ovat lehden kan-
nasta äikeissään, — takana päin. —
Jon. Lastrein se jo jätti Jyväskylän. Lähti
tämän viikon alulla Helsinkiin ja Tam-
pereelle. Hänen viimeistä tointansa lau-
lujuhlissa koetetaan nyt saada hyvin
huonoon valoon. Asian laita oli kuitenkin
sellainen että kun minä laulujuhlan
edellä tulin tänne niin kertoi hän, että

hänen kirjoituksensa annetaan ulos
kirjana laulujuhlissa. Mutta sitten lau-
lujuhlan aattona hän kuitenkin sanoi
ett'ei hän anna sitä ennenkuin juhlan
viime hetkellä, sillä muuten selitettäisiin
sitä että se oli "ett skärande miss ljud
i den festliga Stämningen," — nünkuin
hänen sanansa kuuluivat. Ja nün hän
sitten teki. Luonnollista muuten oli että
hän julkaisi kirjansa silloin kuin sillä
toivoi paraan menekin. Myös Meuronen
puhetta kuulin juhlissa moitittavan puo-
heagitatsionina. Mutta oikeastaan se
vaan oli oman kannan esitys ja vastaus
Lastrénille. Mitä muuten pidit Lastrénin
kirjoituksesta? — Minä olen voinut joten-
sakin. Laksalaiset lääkkeet olen jo jät-
tänyt, kun en niitä tahtonut ikaani ottaa.
Kyllähän ne hyvää teki, mutta kauvan
niiden avulla saatu vahvistus kestänee.
Kun lopetin, tunsin itseni huonommaksi,
mutta kyllähän taas olen oppinut tulemaan
"omillani" aikaan". Kesätyöni aion val-

mistää itseäni matkaan s. o. koettaa val-
mistaa kestopöytäni ja parannella kieli-
taitoani ja lukea sitä tota. Stenberg
lupasi Elokussa kirjoittaa milloinka
lähdetään. - Mitenkä näytelmäsi on
edistynyt. Virkapapauttahan siis otit
ensi vuodeksikin. Jos kirjoitat minulle
vasta Forströmilään, niin luulen adres-
sin olevan: Lappeenranta, Juursalo (Pun-
tala). Terveisiä Eerolta ja Reijoselta.
Jälkimmäinen on täällä huomista maaseu-
rakunnan papinvaalia varten. Voi hyvin
toistaiseksi! Weljesi Elias.

131

Puntalassa 4 elokuuta 1887.

to
joulukuun
hallitus

Rakas Henrikveli!

Kiitos kirjeestäsi ja rahoista. Mitään
sisällyshuettelon korrektureita en ole
Lagerspetziltä saanut ja itse luettelon
lähetin hänelle jo Joulusta. Kirjan
lähetää Eero, se käy sinne. - Hauskaa
olisi Hildalle, jos kävisit Simolassa.
Hän näyttää olevan epäluottamusta mitä
ottanee eteensä. - Onpa hyvä että sinulla
työsi jo on niin pitkällä. En tiedä mi-
ten parhaiten sopisi tavata. Simolassako
tai missä? Kenties en täällä kauvan
enää viivy. Täällä on kyllä kaikki
hyvin hyvin, mutta olen sentään vähän
vieras tähän piiriin, voidakseni olla sinä
ihan kotonani. Kirjoitappa pian
mitä arvelet, sopiko sinusta paremmin

tavata matkalla täältä pois löi vasta
ennen matkaan lähtöä Sattialassa. It-
loin myöhemmin olisi sen vuoksi parempi
että työsi olisi täydellisempi. Paras olisi
lukea se kahdesti. Tuosta tilaus-aja-
tuksesta en tiedä oikein mitään sanoa.
Tokko se oikein hyödyttäisi? Tapa olisi
kyllä kansanomaisempi, mutta vähän outo.
Jos se paremmin kannattaa, niin miksi
ei. Muuten se tuottaa siolta vaivaa ja
näyttää tavattomalta. Minun kertomuk-
seni ei ole pitkällä edistynyt. Joll'ei se ra-
pee käymään kireemmän, niin ei se val-
mistu ajoissa. Terveysteni on viime aikoina
ollut taas epävakaisempi ja sekin estelee.
Tilen ostin puhtaan tuota neutomaasi nes-
tettä, saa nähdä vaikuttaneeko se mitään.
Kertomuksessani ei juuri muuta estettä
olisikaan kuin ruumiillisten voimien vä-
hyys. "Kirjoitustunnelellakin" olen ollut, ja
aate on yhä selvinnyt. Mutta työkini laa-
jenee tehdessä. - Askettain kävimme
täältä purjeveneellä Imatralla asti,

halkei Saimaan vesien. Minäkin tuhlasin
sitten ne päivät juuri sen vuoksi että
tarvitsin sillä kiittoa vahvistumista. Kaus-
kanlainen matka se olikin. Kauniit ilmat
oli. Akermanilaisa kävin kerran Fors-
strömläisten kanssa. Huvia täällä on
ollut muutamia, vielä enemmän tulee
kohdakkoin. Senkin vuoksi lienee paras
täältä lähteä. Ensi maanantaina
on Laamanin syntymäpäivä ja sen joh-
dosta jotain juhlallisuutta, vieraita
porinapäivänä. Seuraavana sunnun-
taina arpajaiset, joihin valmistuksia. Te-
kisi mieleni lähteä jo syntymäpäivän
jälkeen heti. - Olisihan sitä tuemista
mistä sahojakin saa jonkun verran läh-
toa ja matkaa varten. Lienee sinä tän-
ka päta. Juäköön nyt kuitenkin jo, kun
alotin niin myöhään kirjoittani. Toiste-
lisaa. Voit hyvin!
Welpen Elias

Tahtooko Lagerspetz kiittää?

133

Tampereella 10 syysk. 1887.

ps.
vup.

Rakas Henrik!

Kiitokset kortistasi! Luulin sinun
jo menneenkin Helsinkiin ja odottelin
adressiasi. Minä olen täällä nyt ollut.
Kertomustani ei ole vielä jatkanut. Yhdessä
arvostelun kirjoitin (Raition kirjall. historiasta)
ja Englannin kirjallisuuden historiaa olen
lukenut; vähän myös kääntänyt tuota maa-
tiedettä hummerukselle. Hän vastasi
minun rahanpöytätooni, ett'ei hän vielä
tiedä antaa varmaa vastausta ennen kuin
kun lopulla, kun eräs konkurssijuttu on
pääätetty. Odotan siis siksi. Stenbergiltä
sain joku aika sitten kortin. Hän sanoo
täytyvänsä olla vielä kaksi kuukautta (tä-

min ja ensi kuun) lääkäriin hoidon alla,
joten lähdemme vasta marraskuun alussa.
Ei niin, enkä tuosta välitäkään matkasta en-
nen, jos tulee kirjoitustyötä tehdyksi. Siis
mennä kuitenkin Helsinkiin jo lämän kuun
puolivälin paikoilla, ehkä noin viikon päästä,
ja tehdä siellä työtäni, kunnes lähdemme.
Koska sinä tulet Helsinkiin? Tokko se venäläi-
nen lääkäri on niin luotettava? Jos kurkun
vaurioituminen joutuu tuleen paljosta raskas-
tuksesta? Kenties sopisi meidän asia
Helsingissä yhdessä. Kirjoita nyt tulostasi
minulle vielä tänne, niin mä vähän tiedän
jo huonetta hankkiessani. Minä olen ollut
terveentainen. Nuhantapainen päätauti oli,
mutta on jo katoomaisillaan. Luultavasti
on hermosto myös heikko, koska toisinaan
mieli tuppaa alakuloiseksi. Mutta ruoka-
halu ja uni on vanhalla hyvällä kannallaan.
— Eero viipyi täällä puolikolmatta päivää
ja kävimme sill' aikaa purjehtimassakin.

Eiköhän sinulla ollut liika vähän noita ti-
lauslistoja? Täällä arvelee Wiljakainen
tulevan ostajia runsaasti. Toisen listani
annoin minä hänen toimitettavakseen.
Kenties olisi kerrottavaa, kun muistaisi. Tois-
ta lisää. Terveisiä Aspin Kildalta. Moi hyvin
ja kirjoita! Veljesi Elias.

Jos se venäläinen lääkäri on Koni-
noff, niin se kuuluu olevan pelkkä
kirurgi ja fuskari, — sanoo H. A.
joka on käsissä ollut.

134

Kyyä 29 marraskuuta 1887.

Hei

Rakas Henrik-veli!

Käitos kaunis kirjeestäsi, jonka tois-
ittana täällä sain. Hauskaa on että
kandasi on edes niin terve, joll' ei
ihän hyväkään. Ehkäpä siitä nyt vielä
kelpo huutoväkki tulee. Aspin Kilda
kirjoitti sinun kolmannen näytöksen
topustasi että olet saanut sen hyvin
hyväksi. Ja siten uskon että Teos
kokonaisuudessaan on sinulle ja
kirjallisuudellemme iloksi, suureksi
iloksi. Lähetä se minulle myös heti
kun se on ilmestynyt. Luullakseni
olen minä se joka nautin kuitenkin
kaikkein enin, enemmän kuin kukaan
muu, sinun teoksistasi, luultavasti
siksi että ne minulle ovat niin kotuisia

ja että käsitan persoonallisemminkin
kohdat niissä. Ja sitten ikään kuin
vahvistan itsessäni niiden kautta vanhaa
kodin henkeä, jonka vuoksi voin
niitä lukea aina uudestaan. - Kyllä
teoksesi on kohottava^{oman} kansallisen hengen
tuntoa kansassamme, siitä voit olla
varma, vaikka se vaikuttaisikin vähitellen
ja huomaamatta, niin kuin meidän
apäkansallisissa oloissa on luultava.
Ja mitä kritiikkiin tulee niin luulisi
sen osaavan sanoa enemmänkin kuin
tavallista kiitosta. Olen muuten utelias
näkemään niitä kritiikkejä, sillä se
tapa jolla kansallisen hengen tunteita
vastaan otetaan on aina merkki siitä
millä kehityskannalla ollaan ja mitenkä
mennään eteenpäin. - Minun humööri
on väliin huonompi väliin parempi.
Luultavasti olisi se ihan hyvä, joll'en
olisi matkalla vilustanut itseäni ja
saanut yskää, josta nyt en tahdo
päästä, - kiitos viime talvisen vilustu-
misen! Äänensorro s. m. s. on kuitenkin

jo ohi eikä huule muunkaan mitään te-
kevän. Tanoitaankan tätä ilman-alaakin
hyväksi. Vaikka minä luulen että siihen
täytyy tottua, sillä auringonpaisteessa ja
päivällä on niin kuuma että jää huuma-
tuu, niin kuin meillä kesällä auringossa,
ja varjossa ja illoin taas hyvin viileä.
Ja luulen että tämä ilma ainakin aluksi
liioin rasittaa. Muuten emme taida täällä
enää pitkiä aikoja viipyä. Stenberg ei
ole tyytyväinen - monestakin syystä josta tu-
lisi pitkäksi kertoa - ja haluaa pois. Minä
puolestani en ole tänne kovin kiintynyt, taalla
kun ei ole muuta kuin kaunista luontoa,
muuten tyhjää ja pian opittua. Luultaa-
vasti (ja varmaankin) menemme aluksi Ro-
renziin ja kenties pian Roomaan ja Ka-
polin. Ja siellä on nimellakin jotain näh-
tävää ja opittavaa, niissä kaupungeissa.
Tätä nykyä on Stenberg hyvin tyytymätön
matkaan niin ett'en tiedä mitenkä se muo-
dostunee, mutta jos käy niin kuin ajatel-
tu on niin menemme Itäliasta vähän ke-
väämmällä Müncheniin (ja Wieniin?) ja
sieltä Pariisiin kautta kotia (Brüssel -
Köpenhamna - Stholm). Mutta niin kuin sanoin
nyt en voi taata mitään, en edes Itäliasta

matkaa. Elä kirjoita nyt mitään ennen
kun saat osotteen. - Ranskaa olen lueskellut,
mutta huonosti edistynyt. Saksaa olen ^(29 p.) puhu-
nut tšekäläisten kanssa. Traäseen ^{muoreen}
tanskalaish-englantil.-amerikkalaiseen, joka asuu
myös tässä hotellissa, olen m. m. tutustunut
ja hän on ollut paraana seurana täällä.
Hän on mies jommoisia ei voi tavata muualla
kuin suuressa maailmassa, on matkustanut is-
känsä nähden tavattomasti, mutta on samalla
yhtä hyvin kotonaan jokaisessa tiedon haarassa
kuin jokaisessa Euroopan kaupungissa: tuntee
kirjallisuutta monessa suhteessa paljon paremmin
kuin minä, kaikki taidegalleriat, kaikki operat
(on hyvin musiikallinen), useimmat Euroopan kielet,
työväen olot (on tehtailija-asioitsijan poika ja
insinööri), ~~puhunut~~ ^{asioista} kaikista ~~puhunut~~, mutta ei puhu
mitään, joll'ei hän tiedä millä kannalla ^{siinä}
~~seisoo~~. Olen häneen hyvin ihastunut ja
hän on myös hyvin poikamainen oikeastaan
vielä eikä yhtään blaseerattu. "Passionee-
rattu", ja on paraakaa ^{kiinni} ~~eräässä~~ rakkausseik-
kailussa, joka luultavasti päättyy enleve-
ringiin, Egyptiin matkaan ja avioliittoon. Tällä
sanoen, hauska tuttavuus. Muuten on elämä
täällä hiljaista, emme juuri käy ^{usein} ~~iltoin~~
illkona, pensionissa ~~salongissa~~ ^{usein} ~~soitamme~~,
tanssimme j. n. e. Kaupunki on "parisilainen",
kauniita puolia ja kauniita naisia tulvillaan,
ja Välimeri on todella kaunis. Saksassa kui-
tenkin enin oppisin, mutta ehkä sinnekin ohli.

(34)
Vaikkeihan sitä joka paikassakin jotain.
Sano terveisiä minulta siskollesi. En melkein
kuin omatuntoni aina vielä kipeä siitä että
hänellä ~~voimat~~ ^{voimat} lähettää rahaa ennen lähtöä.
Kätköiden teosta. Mutta mitäs teki, kun
ei ollut. Stenbergin olen tyytyväinen, sillä
hän on hyvä mies, omittaisuuksia ja hanki-
luisia tietysti, mutta mitähän odotin. Ainoa
jota varsinkin viime aikoina olen halunnut
on piestä omaa kassaa, mutta menechän
tämä näinkin. Voi hyvin toistaiseksi! Sal-
tiaan vie terveisiä. En ole sinnekkään kir-
joittanut. Kätkökirjeet ovat myös jääneet
vähään, mutta matkan mukaan. Onnea
itsellesi ja teoksellesi! Voi hyvin!
Oma veljesi
Elias.

Ruokakellotkin juuri soi päivälliselle. Sen
syömme klo 6, aamiaisen klo 12, aamulla
kahvia kuuman maidon ja parin pullan kanssa.
Vaikka sama tapahan se taitaa olla kaikkialla.
30 p. Lisään vielä vähän, kun en eilen
saanut menemäänkään tälle. Viivymme täällä
vielä muutaman päivän. Stenbergin sili on saanut
halvauksen ja sairastaa. St. odottaa Telegrammia.
Joll'ei ole mitään vaaraa kulumme edelleen, muussa

tapauksessa tulemme Suomeen helinmiten (!).
 Edellinen on toki luultavampaa. Silloin matkustamme
 ystäväni Valströmin (se on miehen nimi) kanssa läsnä
 markkinoille. Hänen rakkausseikkailunsa on nyt selvä.
 Hän lähtee työntönsä kanssa. Eke yhdessä, samoin eräs
 ranskalaisveekalainen, nuori pariskunta. Eilis-iltana
 asia lopullisesti selvisi ja vietimme (me 6) hotellin
 salongissa illan, joka oli hauskin mitä matkallani
 on ollut ja jota tuskin unhotan. Kuo neljä (V. Ström,
 hänen morsiamensa, ranskalainen ja hänen venäläi-
 rouvansa (oikeastaan pöytäkko)) ovat ihmisiä joita ei
 ole Suomessa: tunteissaan vapaita, ihmeen herttaisia,
 vaikka kaikki eri luonnolta. Muuten on koko rakkaus-
 seikkailukin ihan etelämainen, toinen Romeo-Julia
 juttu, mutta sen kerron toiste. Joll'ei Stenbergin
 kotoa tule pakkoja tietoja, niin ei ole yhtään mahdo-
 tonta että monemme Egyptiin asti. Edellisessä ta-
 pauksessa on tuultava että tulemme joulukuun 30
 kotia! Egyptin matkaa olemme täällä kauvan jo
 tuiumallat varmemmaksi tulematta. Asiantaarat
 ohjatkoot. Ilmoitan sille miten käy. Terveisiä Kun-
 naalle, Aspilaisille, Montikselle y.m.

Elias

^{1/11}. Kirjeeni on aina vielä lähettämättä, -kun ei
 ole ollut postirahoja. Enme ole taas oleet pitäneet
 kassajakoa enkä tahdo pyytää. - Kirjoita tänne vaan
 aina vielä, viivymme täällä toistaiseksi, kenties yli joulun.
 Lūs: Nice (La France), Hôtel du Midi. Olin hyvä jos
 lähettäisit minulle pian L. Meckelinin kirjan Le grand
"Le grand duché de Finlande", ranskaksi (Kyllä Kuunas
 tietää). Sitä tarvitsisi väliin Suomen oloja selittäessään,
 jäsäisi vähemmällä puheella ja saisi selvemmäksi.
 Terveisiä. Voi hyvin!

Elias.

Epäkäni on jo kokonaan poissa.

Jos Staahlaarisen parloovisi saat kassan
 niin lähete

135

Florens 30 joulukuuta 1887.

Rakas Henrikveli!

Olin juuri rupeamassa sinulle kirjoitta-
 maan, kun sain lähettämäsi sata mark-
 kaa. Kiitos kaunis siitä! Luulen että
 sillekin tulen sen tarvitsemaan, vaikka
 joku päivä sitten sain Hilda Aspilla samoin
 vekselin (98 fr.). Leikka on näet se että siitä
 jo maksoin 40 m. Stenbergille, kun olin käyttä-
 nyt täällä Florensisä sen verran hänen raho-
 jaan omiin tarpeisiini. Titten olen saanut teho-
 da muutamia ostoksia; sitten kävin valokuva-
 jalla lupaukseni mukaan Hildalle. Ja kun
 vielä luultavasti saan kuluttaa toistakym-
 mentä fr. lääkäreihin niin arvaat paljoko
 jää. Stenbergin ja minun väliset kassat ovat
 siten, ett'en ole sittemmin kuin ^{sen} yhden kerran
 Helsingissä saanut omaa kassaa, vielä vähem-
 min varmaa summaa joka kuukaus. Kun

se ensimmäinen kassani oli loppu olen
saanut olla ilman rahatta tai pyytää jokai-
seen pienimpäänkin tarpeeseen. Kyllähän
aina olen saanut välttämättömiin, mutta
silloin olen saanut antaa hänen pääletta.
väkseen mikä on välttämätöntä mikä ei.

Arvaat sen vuoksi että oma raha oli hyvin
tervetullutta. - "Tietäjistä" en ole vielä lukenut
muuta arvostelua kuin Suomettaren. Nauraa sille
olin, kun en itkeäkään viitsinyt. Enhän sitä sen-
tään kunnastellut, vaikka kyllä luulin että Suometa-
olisi osannut edes jotain enempiä sanoa. En yleensä-
usko että saat erityisempiä arvosteluita. Mitä siellä
osattaisiin Tietäjistä ajatella sanoa; tuskin on montaa
jotka tietävät mitä siitä ajatella. Meillä yleensä
takellutaan kirjallisuudessa muotoon, ja sievää ja kau-
nista, illeää ja -pikkulaisista osataan vielä ihailakkin
mutta sitä ei tiedetä, mikä aatteellinen merkitys tällä
tai tuolla teoksella on. Kuitat "Salakaria". Minä en sitä
pidä, - ja näytän olevan siinä suhteessa yksin. Se
on taiteellisesti ehjä ja oivallinen, on siinä myös hyviä
psykologisia kohtia, mutta aatteellisesti ihan mitätön.
Se oli minusta sitä lukiessani niin pikkulainen että sen
lankeemushistoria minua loukkasi. Pelkään että ei ki-
jalla ole muuta merkitystä meidän kirjallisuudessam-
me kuin että se vie käsitystä oikeasta kirjallisuudesta
harhaan. "Kauppias Rollet" on erittäin hyvä. Antaisin
sillä mielelläni sekä "Salakaria" että "Hannan". - Johan
Brandesin "Hovedstrømninger" on alkanut tulla suomeksi.
Luulen että olet sitä lukeva suuvelle nautinnolla.
Olen oikein iloinen että se tulee suomeksi. Jos meillä
yleensä on monta väkeä, jotka kykenevät innostumaan
kirjallisuudesta, niin pitäisi tämän teoksen tuota inno-
tusta herättämään. Meidän vierinperäinen kieliope-
tusk-
semme kouluissa lamaa kyllä aatteellisesti kirjallisen

elämän tainia maassamme, mutta pitäisi siellä
kuitenkin olla vähän enemmän rakkautta kirjallisu-
teen. - Luulen että Byronin teosten lukeminen olisi
sinulle hyödyllistä. Lueppa aluksi Kain ja sitten
muuta. Byron näet tuo esiin ja ajaa aatteita, mutta
ihan persoonallisen tunteensa ja kärsimisensä kautta
aina. Ja sinun runoutesi vaatii, vielä kohotakseen,
että panet siihen ^{individualismia} ~~vaikka~~ enemmän, persoonallista vihaa-
si ja rakkauttasi, persoonallista kipuasi, että et ole anotta
noin yleisesti, vaan jonkun persoonallisen kohdan kautta,
että et pelkää loukata muita ihmisiä, tahi n. k. jumalaa
tahi olevaisia oloja t. m. s. ~~Kukaan~~ ne ovat persoonallisia
vihollisiasi ja sinä tuot omaasi esille, tahdot saada sitä
ylös. Luulen päin vastoin kuin huomaat että draamaan
paraiten soveltut. Vaihdokas-aine on hyvin hyvä. Muista
vaan mitä edellä sanoin ja ota tyypit kotipuolen kansasta.
Muoto on kyllä enemmän siiviasia, mutta etkö koeta proo-
saa? Jos, niin rakenna se kotimurteen pohjalle, vähän niin
kuin "Salavinaanpolttajissa", mutta karttaen kivimaisia väsä-
sanajärjestyksiä. Parasta proosaa kirjoittaa meillä Minna
Lanth, vaikka hänen kielensä on vähän liian kuivaa
ja lemtonta. Yhdistä Päivärinta ja Minna Lanth bri-
matilan murteeseen ja omaan ajatuskulkuunsi niin olet mes-
tari proosastilissa. Tarpeetonta on kuitenkin, ja hedelmätöntä
panna työtä siihen, jos aatteesi vievät runoon. - Minä
en ole viime aikoina voinut ihan hyvin. Rinta on
kyllä kunnossa, vaikka sieläkin täällä vielä sair. Käydä
laakarissa, mutta tuo ainainen tautini Tunki täällä
taas tavallista enemmän esiin ja saattoi muutenkin
heikontamansa hermoston vielä heikommaksi. Sen vuoksi
on tahtonut alakuloisuus ja synkkyys tuijata kiinni
eikä ole täällä olosta nautintoa eikä hyötyä. Ehkäpä
se nyt menee ohi. Olen ajatellut kirjoittaa taas Leip-
zigiläiselle firmalle, sen laakkeet sillekin paraiten
auttavat. Tätä nykyä olisin mielelläni kotona suo-
messa kuin täällä Haalissa, jossa nyt on kylmäkin sitä
paitse, niin kuin talvella ainakin. Hyötyä tästä ei ole
kun en ole tehdykään voinut taas mitään, jotain
kevyttä lueskellut. Mutta täällä sitä nyt viivymme,
kenties viikon päästä lähdämme Roomaan. Sieltä

sitte luultavasti Napoliin ja takaisin ylös ja Tavokey
Sveitsissä. Toivottavasti täältä keväällä olen josta-
kuinkin Tervenna jälleen Suomessa. Litter koetan
ruveta ansaitsemaan leipääni ja asemaani. Puh-
koot Krohnit ja muut kandidaattitutkinnoista, jotka eivät
tiedä mitä eläminen on, minun leipälutkintoni näyttää
olevan toinen. Olen tuklannut jo hiaksi aikaa yliopisto-
sa voidakseni tuklata sitä siellä kauvemmin. — Jos
kirjoitat niin kirjoita vaan ontisella osoitteella.
Ja parane nyt Taudislasi. Voi hyvin!

Veljesi Elias.

Suvin osa tästä on kirjoitettu vasta
tänään, uuden vuoden päivänä. Onnellista uutta
vuotta siis! Ja voimistua. Panen tähän mukaan
Hilda Aspin sisaren Rikun (^{Kirjallisen} ~~savannin~~ "uskovaisen") lau-
set sinun Tietäjästäsi. Etä kuitenkaan saata la-
hettamistani hänen tiedokseen. Voi hyvin!